

Література

1. Іонін Є. Є. Оцінка майнового стану підприємств: автореф. дис. ... доктора економ. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Є. Є. Іонін. – Донецьк: ДНУ, 2007. – 34 с.
2. Мазуркевич І. О. Оцінка ефективності використання основних засобів на підприємстві / І. О. Мазуркевич // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. - №2. – С. 91-93.
3. Севастьянов Р. В. Удосконалення аналізу ефективності використання оборотних коштів підприємства / Р. В. Севастьянов // Економічний вісник Донбасу. – 2005. – №1. – С. 64-69.
4. Хотомлянський О. Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / О. Л. Хотомлянський, П. А. Знахуренко // Фінанси України. – 2007. - №1. – С. 111-117.

Мізіна О.В., Широкова І.М.

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Стійкий економічний розвиток і країни, і її регіонів досяжний лише при економічній стійкості таких їх структурних елементів, як галузі, підприємства і організації. Економічна стійкість кожного окремого підприємства дозволяє всій господарській системі країни не лише зберегти її потенціал, але і забезпечити її якісний підйом і вихід на міжнародні ринки з новими конкурентоздатними товарами. [2, с. 23] Ефективна діяльність підприємства в умовах зростаючої конкуренції потребує постійного розвитку всіх сторін його господарської діяльності. Для цього воно повинно оцінювати, контролювати і моделювати свою економічну стійкість, забезпечуючи повне і ефективне використання внутрішніх чинників розвитку виробництва, координуючи діяльність підсистем підприємства під впливом сукупності зовнішніх чинників.

Впровадження комплексної системи забезпечення економічної стійкості промислового підприємства потребує розробки відповідних інструментів оцінки її рівня та динаміки змін, що дозволить прогнозувати погрози економічної стійкості і оперативно регулювати обсяги і структуру витрат на її забезпечення, якісно впливати на загальний фінансовий стан конкретного промислового підприємства та буде гарантом його економічного росту.

Економічна стійкість визначається як багатоаспектне поняття, що обумовлює велику кількість її трактувань. Визначенню цього поняття приділено увагу в цілій низці досліджень. Достатньо емним та точним представляється наступне визначення: економічна стійкість підприємства – це здатність його економічної системи не відхилятися від свого стану (статичного або динамічного) при різних внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих впливах за рахунок ефективного формування і використання фінансових, виробничих і організаційних механізмів. [4, с. 18]

Складність будь-якої системи, різноманіття властивостей і ознак різних видів виробничо-господарської й комерційної діяльності підприємства обумов-

лює й різноманіття показників оцінки його діяльності. При цьому проблема їх використання полягає в тому, що жоден з них не виконує роль універсального показника, за яким однозначно можна було б судити про успіхи й невдачі у господарській діяльності підприємства. Тому вважається, що доцільно використовувати систему показників, які зв'язані між собою й оцінюють або показують різні сторони діяльності підприємства, у тому числі і його економічну стійкість. [5, с. 222] При цьому підприємство слід розглядати як відкриту соціально-економічну систему, підвладну впливу зовнішнього середовища, тобто економічну стійкість підприємства формують внутрішня й зовнішня стійкість. Під внутрішньою стійкістю розуміється пропорційність всіх ланок промислового підприємства, що забезпечують позитивну динаміку основних фінансово-економічних показників і розширене відтворення. Під зовнішньою стійкістю розуміють безконфліктну взаємодію з зовнішнім середовищем: споживачами, конкурентами, постачальниками, фінансово-кредитними установами, податковими та іншими контролюючими органами. [3, с. 21-22] Для характеристики внутрішньої стійкості підприємства виділяється чотири взаємозв'язані підсистеми: техніко-технологічна, соціальна, організаційна і фінансово-економічна. Техніко-технологічна стійкість характеризується рівнем технічної бази підприємства, мірою її відповідності сучасним вимогам і можливостям застосовувати нову техніку і технологію з урахуванням галузевої специфіки. Організаційна стійкість характеризується рівнем використання внутрішніх ресурсів підприємства: матеріальних, нематеріальних і трудових в процесі виробництва робіт (послуг). Соціальна стійкість забезпечується стійкістю кадрового складу. Фінансово-економічна стійкість характеризується здатністю підприємства відповідати по своїх фінансових зобов'язаннях, укладених договорах і контрактах на постачання продукції, виконанням робіт, послуг, а також наявністю джерел забезпечення стабільного прогресивного розвитку. [1, с. 9-10] Фінансова складова вважається провідною й вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи.

На наш погляд, розглядаючи економічну стійкість підприємства як його здатність до ефективного функціонування протягом тривалого часу, доцільно виділити різні рівні економічної стійкості. Оцінку рівня стійкості підприємства слід проводити залежно від певного проміжку часу, відповідно до якого вона оцінюється. Відомо, що рівнозначні за своєю силою загрози по-різному впливають на результати господарської діяльності підприємства й тому можуть призвести до його кризи в різні періоди часу: технічна відсталість зумовлює підвищення собівартості та зменшення прибутковості (або підвищення збитковості) підприємства, що згодом може призвести до втрати його фінансової незалежності, при цьому низка ліквідності активів та низький рівень показників фінансової стійкості можуть обумовити втрату платоспроможності вже у найближчий термін. Тому у процесі діагностики загального рівня економічної стійкості підприємства доцільно виділити такі її основні форми, як тактична і стратегічна економічна стійкість. При цьому загальний рівень економічної

стійкості визначається на підставі оцінки цих двох складових. Тактична економічна стійкість передбачає відсутність загроз, здатних призвести до припинення життєдіяльності (банкрутства) підприємства, а також відображає здатність підприємства до відтворення у процесі здійснення ним господарської діяльності. У процесі діагностики рівня тактичної економічної стійкості пропонується оцінювати такі її основні складові: фінансову, виробничу, інтелектуально-кадрову (яка є частиною соціальної складової і характеризує ефективність використання трудових ресурсів підприємства). Стратегічна економічна стійкість характеризує рівень економічного потенціалу підприємства, який обумовлює здатність підприємства до подальшого успішного функціонування. До основних складових стратегічної стійкості підприємства пропонується віднести такі: техніко-технологічну, безпосередньо соціальну складову, ринкову.

Якщо тактична економічна стійкість повинна відображати ефективність використання ресурсів, то стратегічна стійкість – наявність і якість ресурсів у розпорядженні підприємства взагалі (використання новітніх технологій і техніки у виробництві, наявність кваліфікованого персоналу, становище на ринку збуту продукції тощо).

Отже, можна зробити висновок, що для кількісної оцінки економічної стійкості підприємства необхідна, перш за все, система одиничних показників стійкості, що характеризують різні аспекти діяльності підприємства окремо за різними складовими. Але, оскільки стійкість є одним з проявів властивостей цілісності і визначається, як здатність системи зберігати своє існування, підтримуючи основні параметри на заданому рівні, ці показники повинні бути включені в комплексний (інтегральний) показник, який служить інструментом аналізу, планування і управління економічною діяльністю підприємства. При цьому чисельне значення окремих складових економічної стійкості підприємства зазвичай пропонується визначати як середньозважений ступінь відповідності фактичних значень оціночних показників їх рекомендованим значенням. Подальші дії пов'язані з розробкою методології побудови відповідного інтегрального показника та обґрунтування границь його змін, які дозволяють надавати інтерпретацію ступеня економічної стійкості підприємства.

Література

1. Анохин С.Н. Методика моделирования экономической устойчивости промышленных предприятий в современных условиях. – Саратов: Саратов. гос. техн. ун-т, 2000. – 40 с.
2. Бодров О.Г., Мальгин В.А., Тимирясов В.Т. Экономическая свобода и устойчивость предприятия. – Казань: Изд-во «Татлитмат», 2000. – 208 с.
3. Брянцева И.В. Рейтинговая оценка экономической устойчивости строительного предприятия // Экономика строительства, 2002. – № 11. – С. 20-27.
4. Иванов В.Д. Управление экономической стійкістю промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудівного комплексу) / Східноукр. нац. ун-т ім. В.Даля; [Відп. ред. Уманський О.М.] – Луганськ, 2005. – 266 с.

5. Тхор С.А. Оценка экономической устойчивости предприятий // Прометей. – Регион. сб. науч. трудов по экономике. Вып. 2 (14). – Донецк: ИЭПИ НАНУ, Юго-Восток, 2004. – С. 221-225.

Неровня Н.В., Кравченко О.С.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТЕРМІНУ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ»

В ринковій економіці конкурентоспроможність відіграє одну з головних ролей економічного розвитку країни. Це обумовлено тим, що для будь-якого підприємства основною умовою досягнення необхідного рівня прибутковості є забезпечення конкурентоздатності товарів або послуг. Як свідчить практика, цієї мети досягають підприємства з більш високим конкурентним потенціалом. Під «конкурентним потенціалом підприємства» розуміють як реальну, так і потенційну здатність підприємства розробляти, виготовляти, реалізовувати та обслуговувати в конкретних сегментах ринку конкурентоздатні вироби, тобто товари, що перевершують за якісно-ціновими параметрами аналоги та мають більший попит у споживачів. Тому дослідження проблем підвищення конкурентоспроможності підприємства є дуже актуальною темою в умовах ринкової економіки.

Проблемами дослідження конкурентоспроможності підприємства та її підвищення присвячено роботи таких вчених, як М. Портера [4], Ф. Котлера [3], С. Савченка [5], О. Пономарьова [1], Р. Фатхутдінова [6], М. Єрмолова [2], Г. Кучерука [1] та інших.

Однак вивчення економічної літератури показало, що на сьогоднішній день не існує єдиної думки щодо визначення сутності терміну конкурентоспроможності підприємства. Так на думку М. Єрмолова [2], конкурентоспроможність виробника є відносною характеристикою, яка відображає відмінності процесу розвитку даного виробника від підприємств-конкурентів як за ступенем задоволення своїми товарами або послугами конкретної суспільної потреби, так і за ефективністю виробничої діяльності.

С. Савченко[5] сверджує, що конкурентоспроможність підприємства – це реальна та потенційна спроможність підприємства проектувати, виготовляти та збувати в тих чи інших конкретних умовах продукцію, яка користується більшим попитом у споживачів за умови ефективної господарської діяльності та її практичної прибуткової реалізації в умовах конкурентного ринку

Нобелівський лауреат з економіки 1974 р., австрійський учений Фрідріх А. фон Хайек [7] відзначає, що конкуренція — процес, за допомогою якого люди одержують і передають знання. На його думку, на ринку тільки завдяки конкуренції приховане стає явним.

На думку Р. Фатхутдінова [6], конкуренція – це процес управління суб'єктом своїми конкурентними перевагами для отримання перемоги чи до-